

Školení trenéra 2. třídy

Freestyle: Zahájení bez teorie

Motivy vývinu ve Fischerových šachách

Cíl práce:

Práce ukazuje, jak hrát zahájení ve Fischerových (/Freestyle/960/9LX) šachách. Zkoumat všech 960 (vyjma té jedné standartní) pozic by bylo vysoko nad rozměr práce. Proto se práce zabývá některými z možných motivů, jak vyvíjet figurky. Motivů je pouze omezený výčet v této práci. Jedná se o jakýsi inventář možností použitelný pro vývin figur. Tento inventář rozhodně není vše obsahující a ani se nesnaží mít takové nároky. Jsou vybrány takové motivy, které jsou pro hráče standartní pozice poněkud atypické, a snad i zajímavé a podnětné. Celou práci prostupuje mnoho paralel mezi standartní pozicí a pozicí z Fischerových šachů. Tyto paralely mají za cíl objasnit, proč zrovna daný velmistr použil tento způsob vývinu a proč jej nelze běžně používat ve standartní pozici. Avšak nás tento způsob vývinu může inspirovat i ve standartním rozestavení. Pouze díky poznání a následnému pochopení nových motivů jej můžeme aplikovat. Cílová skupina této práce jsou hráči s elem 1900 a více.

Struktura práce:

1. Pravidla Fischerových šachů
2. Proč se zabývat Fischerovým šachem?
3. Motivy vývinu ve Fischerových šachách
  - a) Nekryté kameny v úvodním postavení
  - b) Předčasný vývin dámy?
  - c) Věžový výtah a zisk prostoru
  - d) Proč vůbec dělat rošádu?
  - e) Firouzjovi střelci
  - f) Kam skočit s kobylou?
  - g) Kopírování

Úvod:

V práci užívám název „Fischerovy šachy“, mohl bych také využít jakýkoliv z jiných názvů jako je: Freestyle Chess, Fischer Random Chess, Chess 960, Chess 9LX a možná existují i další. Volba tohoto názvu je čistě arbitrární. Tento název používám, protože je tato varianta pod tímto nejlépe známa právě pod tímto názvem. Dále v práci užívám označení „standartní postavení“ či „standartní základní postavení“. Tím mám na mysli základní postavení, které všichni známe z klasické verze královské hry. Pro zajímavost toto základní postavení nese ve Fischerových šachách číslo 518 a hráči Fischerových šachů, kteří hrají tak zvané Freestyle Chess turnaje, organizované německým podnikatelem Jan(em) Henric(em) Buettner(em), se dohodli, že toto číslo z losování úvodní pozice odstraní.

Nyní když už máme ujasněné pojmy, tak se můžeme podívat na obsah práce.

První kapitola *Pravidla Fischerových šachů* je věnována pravidlům pro tvorbu základního postavení a pravidly této varianty šachu obecně. Zjistíme, že kromě základního postavení se nic nemění. Přesto je dobré pravidla znát, jak si ukážeme na příkladu předešlého mistra světa ve Fischerových šachách.

Kapitola druhá nazvaná *Proč se zabývat Fischerovým šachem?* si klade otázku po smyslu. Je v ní nastíněno, proč hrát, studium této varianty (a tedy i tato práce) není mrháním času. Také ukazuje, proč je pro mnoho lidí tato varianta v mnohém zajímavější než hraní standartní základní pozice.

A konečně se dostáváme ke třetí kapitole, která je ohniskem této práce, jak lze odvodit od názvu práce a kapitoly – *Motivy vývinu ve Fischerových šachách*. Tato kapitola má sedm podkapitol, v každé z ní se budeme věnovat jednomu z kamenů na šachovnici a zajímavému motivu jeho vývinu. Začneme *Nekrytými kameny v úvodním postavení* a jak tento fakt ovlivňuje tempo hry. *Předčasný vývin dámy?* řeší obtížnou otázku, kdy je optimální tuto nejcennější figurku vyvinout a jakým způsobem. Dále, si ukážeme nám známý „*Věžový výtah*“ v nestandardní podobě doplněný o *zisk prostoru*. S touto podkapitolou úzce souvisí další podkapitola *Proč vůbec dělat rošádu?* V ní se zamyslíme, kde je král v bezpečí a využijeme možnost rošády i pro útočné záměry.

V podkapitole *Firouzjovi střelci* se podíváme, jak nenakládat s vývinem této figury jako módní návrhář. Podkapitola *Kam skočit s kobylou?* hledá ideální pole pro jezdce. A ve finální podkapitole se budeme zabývat jevem *Kopírování* a jak jej využít, či mu zamezit. Podkapitoly prostupují paralely ze standartní základní pozice šachu s vysvětlením, proč stejný motiv v ní často není dobrý. Ale občas budou i výjimky a věřím, že nalezneme mnoho inspirace ve všech a pro všechny formy královské hry.

1. Pravidla Fischerových šachů

Práce neslouží jako výklad pravidel, přesto by bylo dobré je znát. Pravidla Fischerových šachů lze nalézt například na stránkách Šachového Svazu ČR:

<https://www.chess.cz/sachovy-svaz-cr/legislativa/pravidla-fischerovych-sachu/>

Zde si dovolím zkopírovat pouze to nejdůležitější:

- Na začátku každé partie jsou pěšci obou hráčů postaveni přesně tak, jako na začátku každé partie v klasických šachách.
- Před začátkem každé partie ve Fischerových šachách se pomocí počítače nebo házení hrací kostkou vylosuje postavení figur (podrobnosti viz odst. 10). Figury obou hráčů stojí vždy navzájem přímo proti sobě (symetricky), bílý a černý mají tedy identické pozice. Jedna věž musí být nalevo a druhá napravo od krále, jeden stěelec musí být na bílém a druhý na černém poli. Například jestliže namíchané pozice bílých figur v zadních řadách jsou v následující pozici: Va1, Sb1, Kc1, Jd1, Se1, Jf1, Vg1, Dh1, musí být černé figury rozmístěny takto: Va8, Sb8, Kc8, Jd8, Se8, Jf8, Vg8, Dh8.
- Ve Fischerových šachách existuje 960 možných základních (startovacích) pozic – tzn. pozice klasických šachů + 959 dalších.
- Pravidlo rošády je ve Fischerových šachách poněkud modifikováno a rozšířeno, počítá se s možností rošády každého hráče buď podél nebo do své levé strany anebo podél nebo do své pravé strany šachovnice ze všech těchto 960 základních (startovacích) pozic.¹

Tedy vidíme, že nic kromě základního postavení se nemění. I rošádu děláme stejně, ačkoliv král vždy neputuje z e1 (/e8), tak ale vždy skončí na c1 či g1 (c8/g8).

O tom, jak je důležité tyto pravidla znát se přesvědčil i bývalý mistr světa ve Fischerových šachách Wesley So:

<https://x.com/chess24com/status/1585339287586775040>

https://www.reddit.com/r/chess/comments/ye6o39/wesley_so_leaves_his_back_rank_open_to_attack/

Nepo – So

---

¹ Převzato z: <https://www.chess.cz/sachovy-svaz-cr/legislativa/pravidla-fischerovych-sachu/>

2. Proč se zabývat Fisherovým šachem?

Otázka po smyslu této varianty šachu se nabízí. Dovolím si uvést několik důvodů, proč je smysluplné věnovat této variantě svůj čas. Jelikož je díky pravidlům losování základní pozice 960 možností, tak si nelze zapamatovat v každé z nich varianty na to, jak hrát danou pozici optimálně. Možná i proto je název, a celá tato práce tak ambiciózní. Ale práce se nesnaží v každé z těchto pozic hledat optimální způsob hraní úvodní pozice. Spíše se snaží hledat spojující prvky mnoha úvodních postavení.

Mnoho lidí však této variantě šachů příliš nefandí a tato práce nemá za cíl je přesvědčit o změně názoru. Práce slouží jako inspirace, nikoliv jako dogma. Práce se nesnaží tvrdit, že standartní základní postavení je plně vyčerpáno a klasické šachy jsou pouze o znalostech teorie. Práce se snaží ukázat v čem jsou Fischerovy šachy velice vzrušující. Z osobní zkušenosti, jak své vlastní, tak svých svěřenců, jsem nabyl dojmu, že Fischerovy šachy začne člověk plně obdivovat až poté, co je otráven či snad až zhnusen množstvím teorie, které se musí učit ve standartním základním postavení. Teprve tehdy se těší odhodit okovy teorie a plně se ponořit do hry, která ho tolik baví a přináší mu mnoho radosti leč i mnohdy utrpení, jak už to ve sportu bývá.

Hráči této hry jsou vrženi do neznáma, kde nemají záchranou ruku teorie. Musí spoléhat na své porozumění strukturám, citu pro figury, taktický postřeh, hledání dynamických možností, vynalézavost, bojovnost, kreativitu a další čistě šachové schopnosti. Tím nechci říct, že tomu tak ve standartní pozici šachu není, avšak míra naučených znalostí teorie vůči šachovým schopnostem je ve standartní pozici v jistém poměru, který není přítomen ve Fisherových šachách. Ten má často za následek, že po "odtahání" domácí přípravy už nemá šachista možnost ukázat své šachové schopnosti.

Díky tomu se často ve Fisherových šachách ukazují zjevné slabiny hráčů. Například vyznavač klidného stylu se nemůže opřít o znalosti teorie a dovést pozici do mírně lepší dlouhodobé výhody. Naopak musí být připraven na boj už od prvních tahů.

V následující ukázce neukázal dobré porozumění struktuře QGD mistr světa Gukesh:

Nepo - Gukesh

Zorientovat se v úvodní pozici a vymyslet za několik minut optimální způsob vývinu figur je téměř vždy i nad schopnosti nejsilnějších šachistů. Občas přežijí s lehce horší pozicí, nebo dostanou pozici plnou komplikací. Ale i na nejvyšší úrovni je obrovské číslo partií, které jsou rozhodnuté do 25 tahu.

Ve standartním šachu byste jen s těží našli partii, v níž hráč elity, který je snad nejúspěšnějším hráčem v první polovině roku 2025, prohraje bílými během 16 tahů.

Pojďme se podívat: **(Pragg – Keymer)**

Ale ať nemluvíme pouze já dovolím si přidat pár citátů od GM Vladimira Fedoseeva:

„From my personal experience I believe that if you are experiencing some low energy in Fischer random it backfires even more than in Classical chess. Like you are not having this kind of protected actions position, because you can't use your knowledge to even achieve some kind of drawish position out of this game, because it's really really hard at this moment of time even for the top players.”²

Volně přeloženo autorem práce: „Z mé osobní zkušenosti se domnívám, že pokud máte nižší úroveň energie, tak ve Fischerových šachách to má ještě větší dopad než v klasických šachách. Protože pokud nemáte pozici, kterou znáte, kde víte, co dělat, tak nemůže spoléhat na vaši znalost ani k dosažení pozice s remízovými tendencemi. Dosáhnout takové pozice mají opravdu velké problémy i nejlepší hráči.“

„Your natural intention if you notice that things are going wrong in Classical chess that you can try to play solidly and you know how to do so in Classical chess, everybody knows. But in this format, you are forced to fight!”³

Volně přeloženo autorem práce: Pokud si uvědomíte, že tendence partie jde proti vám, tak váš přirozený záměr je, že začnete hrát solidně. Jelikož víte, jak hrát solidně, v klasických šachách to ví každý. Ale v této variantě šachu jste nuceni bojovat!

---

² Převzato z: https://www.youtube.com/live/vmL3GGOA9f0?si=yRR_IGdESbID8Fvs&t=5902

³ Převzato z: <https://www.youtube.com/live/vmL3GGOA9f0?si=psAwImQznsYPSmyu&t=6056>

3. Motivy vývinu ve Fischerových šachách

I ve Fischerových šachách platí stejné principy zahájení jako ve standartním postavení. Jako jsou boj o střed, vývin figur, zajistit bezpečí krále, netahat vícekrát zbytečně stejnou figurou a podobně. Avšak mnoho postavení jsou tak komplikovaná, že držet se těchto zásad, tak aby všechny byly splněny a získali jsem navrch nad soupeřem je nad schopnosti i těch nejlepších šachistů.

a) Nekryté kameny v úvodním postavení

Jak bylo uvedeno již výše, tak práce ukazuje několik zajímavých motivů, jak vyvinout figurky ze základního postavení. Ale než se dostaneme k vývinu figur, tak je nutné se podívat na jeden taktický aspekt úvodních pozic ve Fischerových šachách. Narozdíl od standartní základní pozice, kde jsou nekryté pouze věže, tak ve Fischerových šachách mohou být nekryté, jak figury na 1.(/8.) řadě, tak i pěšci na 2.(/7.) řadě.

V následující ukázce tohoto aspektu využil Erigaisi pro získání tempa ve vývinu, ale MVL nehodlal ztrácet čas krytím vlastních pěšců:

Erigaisi - MVL

b) Předčasný vývin dámy?

Na rozdíl od standartní pozice se dáma nemusí vyskytovat na centrálních polích, kde mnohdy stačí jediný tah pěšcem, aby se zapojila do hry. Zvláště zajímavé je, jak aktivovat dámu na krajních polích šachovnice, tedy polích a1/b1/g1/h1 (a8/b8/g8/h8). Problém toho, kdy rozehrát dámu z krajního pole a jak takové rozhodnutí může rozhodnout o výsledku partie, skvěle ilustruje následující ukázka. V té je také důležitým aspektem, nám již známý fakt, že v základní pozici může být mnoho nekrytého:

Carlsen – Nodirbek

Důležité je si ujasnit, proč takto brzký vývin není dobrý ve standartním postavení, to lze dobře vidět na příkladu Skandinávské.

Aktivita dámy – případ Skandinávské

Pokud jsem chtěl minulou partii ukázat, jak je důležité aktivovat dámu, která startuje z okraje šachovnice, tak Ray Robson to s aktivitou své dámy v této ukázce hodně přehnal:

Erigaisi – Robson

c) Věžový výtah a zisk prostoru

Motiv věžového výtahu nám je všem dobře známý. Často lze takto aktivovat věž na krajních sloupcích. K tomu však potřebujeme nejdříve zahrát tah krajním pěšcem. To pro nás díky Lc0 také není nic nového. Přesto se tento motiv ve Fischerových šachách objevuje dosti často a je úzce propojen s motivem z další podkapitoly.

Carlsen - Nakamura

d) Proč vůbec dělat rošádu?

Král v centru šachovnice potřebuje dělat rošádu. To víme již ze standartního postavení. Vhodné je se ale zamyslet proč tomu tak je. Jedním tahem totiž schováme krále, zapojíme věž z okraje šachovnice a dosti často i spojíme věže. Tedy jedním tahem jsme dosáhli mnoha cílů. Co když ale král není v centru šachovnice? Co když je král na b či g-sloupci? Je i poté potřeba dělat rošádu?

Král na b či g-sloupci je často v bezpečí, a tak není potřeba dělat rošádu. Věž, jak už víme můžeme zapojit i jiným způsobem. Buď si tuto možnost můžeme nechat na později, nebo ji nevyužít vůbec.

Motiv opravdu dlouhé rošády, tedy rošády krále z políčka b1 na g1 (b8 na g8) či opačně není příliš častý. Zkušený soupeř o této možnosti ví, a tak většinou nijak soupeře neohrozí. I přesto se společně podívejme na dvě ukázky, kde byl tento motiv aplikován.

V první si zopakujeme motiv z minulé podkapitoly.

Carlsen - Sindarov

V druhé ukázce mají dilema s králem obě strany:

Abdusattorov - MVL

e) Firouzjovi střelci

Střelci na c1 a f1 (c8 a f8) mají často jednoduchý způsob vývinu, stejně jako ve standartním postavení. Dokonce mají často dvě možnosti – pro střelce z c1 je možnost, buď zahrát d2-d4, nebo lze také zahrát b-pěšcem a střelce fianchettovat na dlouhou diagonálu a1-h8.

Z políček a1 a h1 (a8 a h8) je způsob vývinu možný pouze jeden, ale za to je více než uspokojivý. Mít jedním tahem fianchettovaného střelce je sen mnoha šachistů. Avšak obtížné je najít uspokojivý vývin z políček b1, d1 a e1, g1 (b8, d8 a e8, g8). Alireza Firouzja je jeden z nejlepších hráčů na světě, a to po zásluze. Jeho vynalézavost, bojovnost a taktický postřeh patří možná k těm nejlepším na světě. Avšak v následující ukázce si neporadil s vývinem střelce z g1:

Firouzja - Caruana

Pozice Firouzji připomíná legendární partii

Winter, W – Capablanca, Jose Raul

Přesně na den o rok později se Firouzja rozhodl svým střelcem (tentokrát je problematický střelec na d1) raději vůbec netahat. Keymer mu na rozdíl od Caruany nedal šanci:

Firouzja – Keymer

Jak vyvinout střelce z těchto polí je opravdu oříšek. Avšak existuje jeden zajímavý motiv, jak toho dosáhnout, který nám představí Abdusattorov:

Caruana – Abdusattorov

Vaši pozornost si dovolím otestovat na pozici, kterou měl Keymer proti Gukeshovi

Gukesh - Keymer

f) Kam skočit s kobyloou?

S jezdcí se to má podobně jako ve standardní pozici. Nejsou rádi na kraji šachovnice, chtějí skákat do centra a rádi vyhledávají opěrná pole. Ty se vyskytují ve Fischerových šachách velmi často. Důvodem toho je, že zatímco se hráči snaží vyvinout ostatní figury v zahájení, tak tahají všemožně pěšci dopředu a ti za sebou nechávají políčka, která jezdcí zbožňují.

Jedno takové zvláště výživné přenechal rychle Aronian Carlsenovi.

Carlsen - Aronian

V následující ukázce MVL zapomněl základní poučku ohledně táhání vícekrát jednou figurou v zahájení. Obětí jeho záchvatu byl právě nešťastný jezdec.

Nepo - MVL

g) Kopírování

Ve Fischerových šachách existuje i mnoho pozic, kde je vývin velmi harmonický. Tak harmonický a přirozený, že druhá strana nemá sebemenší důvod, proč nehrát stejně jako soupeř. Tím vzniká jakýsi jev, který nazýváme „kopírování“ (v angličtině se také využívá termínu „mirroring“ = zrcadlení).

Tento motiv je známý i ve standardní pozici. Ať už je to Ruská, či výměnná varianta Francouzské. Avšak nejznámějším (nikoliv nejúspěšnějším) příkladem je partie, kde si "kopírování" vyzkoušel neznámý hráč proti Capablancovi.

Capablanca – NN

Ve Fischerových šachách k tomuto fenoménu dochází nejčastěji v pozicích, kde jsou střelci a dáma vedle sebe na kraji šachovnice a1, b1, c1 či f1, g1, h1 (/a8, b8, c8 či f8, g8, h8).

V následující partii je tento jev vidět v naprosto čisté podobě:

Abdusattorov – Pragg

Vidíme, že taková partie příliš záživná nebyla. Fischerovy šachy nám slibovaly boj a místo toho tady máme zase čistou symetrii. Avšak černý nemá sebemenší důvod měnit svou strategii, naopak by to naklonilo hodnocení ve prospěch bílého. Proto je lepší se ptát, jak lze i přes „kopírování“ získat bílými výhodu.

Existují dva motivy, jak s „kopírováním“ bojovat. První je využít výhodu začínající barvy a využít tah k prvnímu průlomů. Druhým alternativním motivem je nedovolit soupeři „kopírovat“ a nezahrát přirozený vývin střelců a dámy na kraji šachovnice.

Motiv prvního průlomů využil v následující ukázce Erigaisi. V ní je také nastíněný alternativní způsob vývinu.

Erigaisi – Nepo